



Representantforslag 156 S

(2010–2011)

fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Hans Frode Kielland Asmyhr, Åse Michaelsen og Morten Ørsal Johansen

Dokument 8:156 S (2010–2011)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Hans Frode Kielland Asmyhr, Åse Michaelsen og Morten Ørsal Johansen om endringer i voldsoffererstatningsloven og opprettelse av en offeromsorg

Til Stortinget

Bakgrunn

I dag er det store mangler i de ordningene som skal sikre voldsofre erstatning og hjelp. Begrepet «voldsoffer» er for snevert definert og innbefatter ikke pårørende selv om disse har vært utsatt for store påkjenninger på grunn av overgrepet, det stilles for strenge beviskrav, og erstatningene utbetales for sent. For å rette opp disse og andre skjevheter fremmer forslagsstillerne en rekke intensjonsforslag som vil forbedre voldsofres situasjon.

For å sikre raskere og bedre klagebehandling foreslås det en ny og bredere sammensetning av ankeinstansen

Kontoret for voldsoffererstatning behandler i dag søknadene om erstatning. Klageinstansen er en offentlig oppnevnt voldsoffererstatningsnemnd. I enkelte saker kan nemndas leder behandle søknadene alene, men avgjørelsen kan også delegeres til Statens sivilrettsforvaltning. Voldsoffererstatningsnemnda har hatt som praksis å møtes en gang pr. måned, og det har samlet seg opp store restanser.

For at man skal oppnå en mer solid saksbehandling, samt redusert behandlingstid, må man tilføre klageorganet vesentlig større ressurser, slik at det kan møtes oftere og med større faglig bredde og tyngde.

Voldsoffererstatningsnemnda bør fortsette som klageinstans, men settes sammen på en annen måte enn i dag, med en jurist/advokat, psykolog som kan forholde seg til posttraumatisk stresslidelse (PTSD), lege, politi og en brukerrepresentant.

Det foreslås at offerets nærmeste pårørende i visse tilfeller bør kunne få erstatning

Det vises til brev til justiskomiteen fra Landsforeningen for Voldsofre, der det understrekes at landsforeningen, som har mer enn 20 års erfaring med daglig kontakt med voldsofre og deres pårørende, med jevne mellomrom ser tilfeller der pårørende har fått alvorlige psykiske ettervirkninger som følge av at en av deres nærmeste har vært utsatt for en kriminell handling. I enkelte tilfeller har ettervirkningene vært lammende for deres arbeidsevne, og gjort dem delvis uføre. Heller ikke pårørende av barn med alvorlige følgeskader, som krever tett oppfølging av foreldrene, har etter dagens lovtekst rett til erstatning.

Det er rimelig at også disse pårørende kan søke om voldsoffererstatning for å dekke de økonomiske tapene de har hatt som følge av voldshandlingen, og at denne rettigheten bakes inn i lovteksten.

Forslagsstillerne foreslår en ny tilleggsformulering i voldsoffererstatningsloven § 1, der det fremkommer at også «det direkte offerets nærmeste familiemedlemmer eller personer forsørget av ham eller henne» har rett til voldsoffererstatning.

Det foreslås at norske statsborgere med fast bostedsadresse i Norge som oppholder seg utenfor landet på skadetidspunktet, også skal kunne få voldsoffererstatning

Det forekommer med jevne mellomrom at nordmenn som ferierer i andre land, blir utsatt for fysisk vold eller seksuelle overgrep. Nemnda har i visse til-

feller gjort unntak fra lovens hovedregel om at offeret må ha oppholdt seg i Norge på skadetidspunktet for å kunne få erstatning, men det er ikke etter forslagsstillernes oppfatning tilstrekkelig at det i spesielle tilfeller kan gjøres unntak. Retten til voldsoffererstatning også for norske statsborgere som befinner seg i utlandet på skadetidspunktet, bør presiseres i loven.

Bistandsadvokat for overgrepsofre i utlandet

Hvis man blir utsatt for overgrep, som for eksempel voldtekt, har man automatisk krav på bistandsadvokat. Dette gjelder likevel kun hvis overgrepet har skjedd i Norge.

Skjer derimot overgrepet i utlandet, har man ikke denne rettigheten. Da er det krav til inntekt og formue, og grensen for å overskride denne er svært lav. Dette vil med andre ord si at det er to forskjellige regelsett som gjelder avhengig om man er i Norge eller i utlandet når overgrepet skjer.

Etter forslagsstillernes mening er dette en urettmessig forskjellsbehandling. En norsk statsborger med bostedsadresse i Norge bør ha de samme rettigheter uansett hvor man befinner seg. Blir man utsatt for overgrep i utlandet, vil behovet for bistandsadvokat ofte være større enn om overgrepet skjedde i Norge.

Forslagsstillerne mener derfor at det bør innføres en automatisk rett til bistandsadvokat basert på overgrepets alvorlighet, og ikke hvor overgrepet rent geografisk skjedde. Videre ser man at personer som er mistenkt for å ha begått en kriminell handling i utlandet, i større grad får oppnevnt bistandsadvokat og annen hjelp.

I visse tilfeller kan skaden som er forårsaket av voldshandlingen, først oppdages etter at foreldelsesfristelsen er utgått. Det bør kunne gis erstatning også i disse tilfellene

Alvorlige psykiske skadevirkninger, eksempelvis posttraumatisk stresslidelse (PTSD), kan oppstå lang tid etter at overgrepet har funnet sted, også etter at straffeansvaret for voldsutøveren er foreldet. Også i disse tilfellene er det naturlig at offeret får erstatning for de alvorlige konsekvensene av skaden som vedkommende er pådratt. Dersom erstatningen ikke kan kreves av voldsutøveren på grunn av foreldelsesfrister, bør et erstatningsbeløp likevel kunne utbetales av det offentlige.

Det bør være tilstrekkelig med sannsynlighetsovervekt for å kunne få tildelt erstatning

Dagens lov forutsetter at det er «klart sannsynlig» at en skade skyldes en voldsutøvelse før det kan utbetales voldsoffererstatning. Forslagsstillerne finner de strenge beviskravene urimelige og viser til at det ved flere anledninger har blitt gitt avslag på søknader

om erstatning med en begrunnelse som åpenbart er urimelig, og skyldes det strenge beviskravet.

Etter forslagsstillernes mening er det tilstrekkelig dokumentert at de strenge beviskravene fører til at personer som har vært utsatt for vold, ikke får utbetalt erstatning. Konsekvensene har i enkelte tilfeller vært selvdrap. Forslagsstillerne mener at det ikke kan forsvares moralsk at samfunnet forsøker å spare småpenger på bekostning av personer som har vært utsatt for vold. I loven bør derfor uttrykket «klart sannsynlig» byttes ut med «sannsynlig».

Der et voldsoffer har blitt tilkjent erstatning i en rettssak, skal dette legges til grunn i behandlingen i voldsoffernemnda. Det har skjedd at voldsofre med tilkjent erstatning fra domstolen ikke har fått dette utbetalt fordi voldsoffernemnda har overprøvd domstolen.

Forslagsstillerne viser til at staten i dag forskjellsbehandler voldsofrene når det gjelder erstatningssum fordi denne avgjøres med hensyn til når volden skjedde. Dette fører til at mange voldsofre får tilkjent en svært lav erstatning i forhold til den følge volden har hatt for offeret. Selv om voldsoffererstatningen er økt i etterkant, er det uheldig at voldsofre blir utsatt for statlig forskjellsbehandling på denne måten. Utslagsgivende for utmålingen av voldsoffererstatning må være omfanget av skaden og ikke når skaden ble påført.

Voldsofrene bør få utbetalt erstatningsbeløpene tilnærmet umiddelbart etter at voldshandlingen har funnet sted og er dokumentert

Forslagsstillerne ser behovet for utbetaling av erstatning snarest mulig etter voldsutøvelsen. Kontoret for voldsoffererstatning foretar selv en vurdering om sannsynligheten for at straffbar handling har funnet sted, det er da ikke nødvendig å vente på rettskraftig dom. Det er gjerningsmannen som skal dømmes til å betale. Dersom han ikke er i stand til det, vil staten forskuttere det tilkjente beløpet. Det, sammen med lang saksbehandlingstid hos Kontoret for voldsoffererstatning og hos klageinstansen, fører til at voldsofrene ikke får betalt tannlegeregninger, ikke har råd til å gå til psykolog, eller må velge om de har penger til fysioterapi eller annen behandling. Resultatet blir at mange voldsofre får for sen behandling og ender opp som uføretrygdede.

Utgifter til spesialisterklæringer bør alltid dekkes i sin helhet i de tilfellene der det blir gitt erstatning

I dag kan utgifter til spesialisterklæringer dekkes i de tilfellene der det blir gitt erstatning, men dog slik at de inngår i det maksimumsbeløpet som kan utbetales i erstatning. Forslagsstillerne mener at slike utgifter alltid bør dekkes i de tilfellene der det blir innvilget erstatning.

Slike utgifter vil ofte være helt nødvendige for at en skadelidende skal kunne sannsynliggjøre at skaden skyldes voldshandlinger, eller for at det skal kunne fastsettes et riktig erstatningsbeløp. Det er derfor nærmest å regne for en del av saksbehandlingen, som det ikke er riktig å skyve over på det skadelidte voldsofferet. I de tilfellene der spesialisterklæringen bidrar til et positivt resultat på søknaden, bør det derfor være åpenbart at gjerningsmannen eller det offentlige dekker utgiftene, og ikke offeret.

Politiets opplysningsplikt bør synliggjøres i loven

Etter påtaleinstruksen har politiet plikt til å opplyse om mulighetene for å søke om voldsoffererstatning. Politiet har også plikt til å opplyse om at voldsoffererstatning kan nektes dersom fornærmede ikke krever erstatningskravet tatt med i straffesaken mot den kriminelle.

For å synliggjøre politiets plikt mener forslagsstillerne at denne opplysningsplikten, som er helt sentral for å sikre ofrene erstatning, blir tatt med også som en egen paragraf i voldsoffererstatningsloven, eventuelt i forskriftene. Politiets opplysningsplikt bør være både muntlig og skriftlig.

Opprettelse av et offer- og pårørendeombud

Det er viktig å ha omsorg og fokus på de som har blitt offer for kriminalitet. Et ombud vil kunne gi viktig bistand samt være bindeleddet mellom de offentlige instansene og offeret. Rettssikkerheten blir i dag ikke godt nok ivaretatt.

Opprettelse av en nasjonal offeromsorg

Forslagsstillerne mener det bør opprettes en nasjonal offeromsorg på lik linje med kriminalomsorgen, dette for å gi et helhetlig tilbud til offer og pårørende for kriminelle handlinger slik som domfelte har gjennom kriminalomsorgen i dag. Det kan gjøres ved en tilnærmende lik organisering som Brotsoffermyndigheten har i Sverige.

Opprettelse av et offerfond

Det pålegges den enkelte kriminelle å betale inn en viss sum/prosentandel til et offerfond, når en rettskraftig dom er gitt. Dette fondet vil kunne brukes til ulike tiltak for ofrene, herunder kursing for folk innen frivilligheten, vitnestøtte, brosjyrer, temadager, rehabilitering, forskning, samtalegrupper, infokampanjer osv. Eksterne lag/foreninger som jobber med ofrene kan også søke om tilskudd fra dette fondet. Men det er viktig å poengtere at dette ikke fratår det offentlige for ansvar til å bidra med midler.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av voldsoffererstatningsloven slik at det nåværende klageorganet, Voldsoffererstatningsnemnda, byttes ut med en ny og bredere sammensatt nemnd bestående av en jurist/advokat, psykolog som kan forholde seg til posttraumatisk stresslidelse (PTSD), lege, politi og en brukerrepresentant.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av voldsoffererstatningsloven, slik at også offerets nærmeste familiemedlemmer eller personer forsørget av offeret, blir inkludert i ordningen.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av voldsoffererstatningsloven, slik at voldsoffererstatning også ytes til norske statsborgere med fast bostedsadresse i Norge, men som oppholdt seg i utlandet da voldshandlingen ble utført.
4. Stortinget ber regjeringen innføre rett til bistandsadvokat for norske borgere med bostedsadresse i Norge som blir utsatt for overgrep eller annen alvorlig kriminalitet i utlandet.
5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av voldsoffererstatningsloven, slik at det også i spesielle tilfeller kan fremmes krav om erstatning uavhengig av foreldelsesfrister, spesielt når det oppdages langtidsskader som posttraumatisk stresslidelse.
6. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av voldsoffererstatningsloven, slik at det kan gis erstatning dersom det er «sannsynlig», og ikke «klart sannsynlig», at skaden er forårsaket av en voldshandling.
7. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av voldsoffererstatningsloven, slik at offeret får utbetalt et erstatningsbeløp straks det er fastslått at vedkommende er berettiget til erstatning.
8. Stortinget ber regjeringen om å likebehandle volds ofre med hensyn til mulig maksimalerstatning uavhengig av når volden skjedde.
9. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av voldsoffererstatningsloven, slik at utgifter til spesialisterklæringer alltid dekkes i de tilfellene der det ellers er innvilget voldsoffererstatning.
10. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av voldsoffererstatningsloven, slik at politiets plikt til å opplyse om muligheten til å søke om erstatning, og politiets plikt til å opplyse om at erstatning kan nektes dersom fornærmede ikke krever erstatningskravet tatt med i straffesaken mot skadevoldte, tas med i lovteksten.

11. Stortinget ber regjeringen opprette et ombud for kriminalitetens offer og deres pårørende.
12. Stortinget ber regjeringen opprette en nasjonal offer-omsorg, etter modell av Brotsoffermyndigheten i Sverige.
13. Stortinget ber regjeringen opprette et eget volds-offerfond hvor det pålegges den enkelte kriminelle å betale inn en viss sum/prosentsats til fondet, etter modell av Brotsoffermyndigheten i Sverige.

9. juni 2011